

Kuşaklararası İletişimde Farklılıklar ve Uyum Stratejileri: Derleme

Psk. Cumali Kayabaşı

Orcid: <https://orcid.org/0009-0007-5997-3690>, E-mail: cumalik200@gmail.com

Beyza Nur Arslan

Orcid: <https://orcid.org/0009-0003-5675-5031>, E-mail: beyzanurarslan741@gmail.com

Özet

Bu derleme makale kuşaklararası iletişim kavramını çok boyutlu bir perspektifle ele alarak, kuşaklar arasında ortaya çıkan iletişim farklılıklarının nedenlerini, sonuçlarını ve çözüm yollarını incelemeyi amaçlarken, farklı kuşakların iletişim biçimleri arasındaki benzerlikleri ve çatışmaları da ortaya koymayı hedeflemektedir. Günümüz teknolojisinde yaşanan gelişmeler, toplumsal olarak var olan değerlerdeki değişimler ve insanların yaşam tarzlarındaki dönüşümler, kuşaklar arasındaki iletişimde belirgin çatışmalar yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Bu çatışmalar etkilerini dil kullanımından iletişim tercihlerine ve hatta bireylerin sahip olduğu değer yargıları gibi çok çeşitli alanlarda hissettirmektedir. Makalede kuşaklararası iletişimi etkileyen çevresel etmenler, iletişim kuramları ve güncel literatürdeki araştırma bulguları bilimsel bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Ayrıca profesyonel yaşantı, aile içi ilişkiler ve eğitim ortamlarında farklı kuşaklardan bireylerin yaşamış oldukları çatışmaların önlenmesine dair alınabilecek bazı önerilerde sunulmuştur. Bu derlemenin odak noktası, kuşaklar arasında anlayış ve empatiye dayanan bir iletişim yapısı oluşturmak, çatışma yerine iş birliğini benimseyen tutumları vurgulamaktır. Bu yaklaşım ışığında, bu derleme makale ile alan yazına katkı sunmayı hedeflerken aynı zamanda alana özgü profesyonellere sahadaki çalışmalarına ışık tutacak bulgular sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: Kuşaklar arası iletişim, kuşak çatışması, X kuşağı, Y kuşağı, Z kuşağı iletişimi, yaşlı ve genç iletişimi

Differences and Adaptation Strategies in Intergenerational Communication: A Review

Abstract

This compilation article aims to examine the concept of intergenerational communication from a multidimensional perspective, examining the causes, consequences and solutions of communication differences that occur between generations, while also revealing the similarities and conflicts between communication styles of different generations. Developments in today's technology, changes in social values and transformations in people's lifestyles have caused significant conflicts in communication between generations. These conflicts make their effects felt in a wide variety of areas, from language use to communication preferences and even the value judgments of individuals. The article examines environmental factors affecting intergenerational communication, communication theories and research findings in current literature from a scientific perspective. In addition, some suggestions that can be taken to prevent conflicts experienced by individuals from different generations in professional life, family relations and educational environments are presented. The focus of this compilation is to create a communication structure based on understanding and empathy between generations, and to emphasize attitudes that adopt cooperation instead of conflict.

In light of this approach, this compilation article aims to contribute to the literature while also offering findings that will shed light on the work of professionals in the field.

Keywords: Intergenerational communication, generation conflict, Generation X, Generation Y, Generation Z communication, old and young communication

Giriş

İnsanlık tarihinin başından beri yaşlılar ve gençler olmak üzere kuşaklar arası iletişim çatışması, coğrafya fark etmeksizin, tüm dünyada süregelmektedir. Bu çatışmalar bireysel olarak kişileri etkilemekle beraber toplumun kendisini de beraberinde etkilemektedir ve toplumun işleyişine olumsuz bir etki yaratmaktadır. Bunun sonucunda ise iki grup şeklinde ayrılmaya sebebiyet vermekle beraber toplumdaki bireyleri birbirinden uzaklaştırmaktadır (Ulus, 2020). Kuşaklararası çatışmaların temeline bakıldığında ise sıklıkla profesyonel hayattaki iş becerileri, statü temelli iletişim biçimleri ve teknolojik dönüşümlere karşı tutum gibi değişkenler yer almaktadır (Alptekin vd., 2021; Özdemir, 2021).

Kuşaklar arası çatışmaların değer, davranış ve kimlik temelli olmak üzere üç ana kaynaktan geldiğini belirtmektedir. Farklı kuşaklar arasındaki geleneksel değerler konusundaki sahip olunan görüşlerdeki farklılar, kuşakların sahip olduğu davranış farklılıkları, özellikle teknoloji alanındaki, profesyonel yaşantılarındaki benimsemiş oldukları iş etiği ve o dönemin kuşağındaki bireylerinin iç kimliklerinin diğer kuşaktaki bireylerin sahip olduğu ve hatta belki de kendi kuşaklarındaki bile kişilerarası kimlikleri arasındaki algılanan farklar olmak üzere çeşitli etmenlerden kaynaklandığı saptanmıştır (Urlick vd., 2017).

Son yıllarda kuşaklar arasında önemli iletişim farklılıklarının, sosyal medyanın kullanım sıklığının ve çeşitliliğinin artmasıyla da artış göstermekte olduğu belirlenmiştir (Özdemir, 2021). Gençlerin akraba ilişkilerini zorunluluk ve sosyal sermaye olarak algılamaları da kuşaklar arası çatışmalara neden olabilmektedir. Özellikle sosyal çevreleriyle olan ilişkilerindeki bağlarının güçlü olmasıyla, çatışmaların azalmasına ve farklı kuşaklar arasında daha güçlü bağların kurulmasına zemin hazırlanabilmektedir (Ayhan, 2024). Toplumun işleyişinin aksaklık olmadan belirli bir düzen içinde sürmesi için, toplumu oluşturan bütün bireylerin birbirlerini anlaması, tanınması ve etkili iletişimde kalmaları gerekmektedir (Ulus, 2020).

Alptekin ve diğerleri (2021) sosyal medya kullanımına dair araştırma bulguları, özellikle dijital dünyanın etkisiyle büyüyen son nesil kuşaklarının, kendilerinden önceki dijital dünyadan uzak kuşakla olan iletişimde gerilim yaratmakta olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda kuşaklar arası çatışmayı anlamak, bireylerin ve kurumların daha gerilimden uzak ve verimli ilişkiler kurabilmesi açısından elzem bir ihtiyaç haline gelmiştir. Literatürde kuşaklararası iletişimi ele alan çalışmaların hız kazanarak artmasıyla birlikte, farklı disiplinlerden gelen bulguların farklı bakış açılarını içerecek şekilde derlenmesine gerek duyulmaktadır. Bütün bunlardan yola çıkılarak bu derleme çalışmasında, kuşaklararası çatışmalarının temel sebepleri, bu çatışmalarda dijitalleşmenin rolü ve farklı kuşaklararası iletişimi kolaylaştırabilecek çözüm önerileri literatürde bulunun mevcut çalışmalar doğrultusunda ele alınacaktır.

Kuşakların Tanımı ve Özellikleri

Bireyler içinde bulundukları tarihsel dönemi yansıtmaktadırlar. Bulundukları dönemin sahip olduğu çevresel etmenler doğrultusunda, bireylerin yaşamı algılayış biçimleri de şekillenmektedir. Teknoloji alanındaki gelişmeler, siyasal alanda yaşanan olaylar ve dünya ekonomisindeki değişimler, devamlı olarak toplumdaki bireylerin yaşantısında etkili olmuş ve olmaktadır. Bu değişim gelişimler sonucunda da farklılaşan toplumsal dinamiklerle yetişen bireylerin yaşadıkları zamansal dilimlere göre kuşak aralıkları ortaya çıkmaktadır. Bu kuşak aralıkları da çeşitli kuşak farklılıklarına sebebiyet vermektedir (Alptekin vd., 2021). Ortaya çıkan her farklı kuşağın, farklı tarihin kabul görmüş değer yargılarını taşıdığı ve düşüncese olarak farklı anlayışları benimsediği belirlenmiştir (Yıldız ve Güleç, 2024). Alptekin ve diğerlerine göre (2021) kuşak kavramı, aynı zaman aralığında doğmuş, benzer sosyo-kültürel etmenlere maruz kalmış ve bu nedenle ortak değerler ile tutumlar geliştirmiş birey gruplarını ifade etmektedir. Bunlardan yola çıkıldığında ise kuşak kavramının ortaya atılabilmesi için belirli olarak aynı düşünce ve değer yargılarını taşıyan aynı tarih ve sosyal etmenlere maruz kalmış bireylerin olması gerekmektedir.

Bu bağlamdan yola çıkıldığında, Baby Boomer kuşağı, 1946-1964 yılları arasında doğmuş bireyleri kapsamaktadır. Bu kuşakta yaşamlarını sürdürmüş olan bireyler geleneksel değerlere bağlı, disiplinli ve otoriteye saygılı bir profil çizer. Teknolojiyle yaşantılarının ilerleyen dönemlerinde tanışmış olan bu kuşak, sosyal medya platformlarında daha çok haber odaklı

içeriklere ilgi duymakta, görsel paylaşımlara ve anlık etkileşimlere genç kuşaklar kadar ilgi duymaktadır (Alptekin vd., 2021; Özkan, 2021).

X kuşağı ise 1965-1980 yılları arasında yaşamlarını sürdürmüş bireyleri ifade etmektedir. X kuşağı bireyleri yaşamlarının şekillenmesinde, Türkiye bağlamında bakıldığında görülmektedir ki, bu bireyler ülke tarihinin en mühim olaylarından biri olan 1980 askeri darbesinin etkisini hissetmektedir. Hatta bu olayın etkisinde kalmış olan X kuşağına bu olay etkisiyle “Geçiş Dönemi Kuşağı” veya “Kayıp Kuşak” da denmektedir (Yıldız ve Güleç, 2024). X kuşağının yaşamış oldukları tarihsel dönemdeki ekonomik ve siyasal sorunlarla baş etmek zorunda kalmaları onların belirgin bazı özelliklere sahip olmasına sebebiyet vermektedir. Bu özelliklere bakıldığında X kuşağının belirgin özellikleri arasında, profesyonel yaşantılarına ve aile hayatlarına verdikleri önem, fazla çalışmanın ve ideal yaşam koşullarına sahip olma düşüncelerine biçmiş oldukları değer ve daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmek için daha çok gelir elde etme azmi sıralanabilir (Alptekin vd., 2021). Yaşamış oldukları zorlu ekonomik koşullar ve sosyal koşullar sonucunda X kuşağı geleceklerini koruma altına almak isteyen bir tutum sergilemektedir. Genele bakıldığında, iş motivasyonu yüksek, teknolojik gelişmelerle çok arası olmayan, gösterişsiz bir yaşam tarzını benimsedikleri görülmektedir (Yıldız ve Güleç, 2024).

Y kuşağı ise 1981-1999 yılları arasında yaşantılarını sürdürmüş bireyleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu kuşak bireyleri dijital teknolojilere kendisinden önceki kuşaklara oranla daha hızlı şekilde uyum sağlayan, sürekli geri bildirim isteyen, daha özgürlükçü ve esnek bir yapıya sahip bireylerden oluşmaktadır (Alptekin vd., 2021). Y kuşağının dünyaya geldiği yıllar içerisindeki tüketim yönelimiyle beraber bu kuşakta yer alan bireylerde var olan ürünlerin çeşitliliğinden etkilenme hali, ürün yelpazesinin çeşitliliğindeki var olan genişlikten etkilenecek farklı ürünleri deneme, onlara sahip olma arzusu görülmektedir. Aksi bir durum söz konusu olup bu ürünlere sahip olamadıkları durumda ise yetersizlik ve memnuniyetsizlik durumu gözlemlenebilmektedir. Genel olarak Y kuşağına bakıldığında X kuşağında oranla daha eğitilmiş, teknolojik gelişmelerle arasının daha iyi olduğu bir grubu gözlemlenebilir (Yıldız ve Güleç, 2024).

X ve Y kuşaklarından sonra, 2000’li yılların başında, dijital yerliler olarak doğmuş, birden çok görevi aynı anda yapabilme becerisi gelişmiş ve görsel içeriklerle iletişimi tercih eden bireyler, Z kuşağı gelmektedir (Alptekin vd., 2021). Bu kuşakta yer alan bireyler teknolojik gelişmelerle daha çok ilgilenmekte olup, bilgilere erişimin daha ulaşılabilir bir dönemde dünyaya gelmiş olmalarıyla

insan varoluşunun tarihsel olarak en fazla eğitim almış olan kuşağı kabul edilebilmektedir (Yıldız & Güleç, 2024). Z Kuşağının teknolojik gelişmelerin kendinden önceki iki kuşağa kıyasla daha çok çeşitli olduğu dönemde büyümüş olmasıyla beraber, kuşaklararasıda incelendiğinde en yüksek teknolojik yetkinliğe sahip kuşak olduğu görülmektedir (Karanfiloğlu, vd., 2022). Ayrıca Z kuşağındaki bireyler çeşitli koşullara çok kolay uyum sağlayabilmektedir ancak bu kuşakta yer alan bireylerin genel bir önyargısı olmuş olup, teknolojinin olmadığı bir dünyanın var olmayacağı anlayışına sahip olabilmektedir (Yıldız ve Güleç, 2024).

Birbirinden farklı dönemlerde doğup büyümüş olan farklı kuşakların, dijital teknolojilerle kurdukları ilişki, yapılan birçok çalışma sonucu da tespit edildiği üzere kuşakları birbirinden ayıran temel özelliklerden biridir (Özkan, 2021). Deniz ve Tutgun-Ünal (2018), sosyal medya kullanım alışkanlıklarının kuşaklar arasında belirgin farklılıklar gösterdiğini yapmış olduğu bir çalışmada saptamıştır. Sosyal medya kullanımında en düşük etkileşim puanlarına sahip olan kuşağının Baby Boomer kuşağı olduğu görülmüş, bu durum kuşağın dijital dönüşüme uyum sağlama sürecinin yavaş ilerlediğini göstermektedir (Deniz vd., 2019). Özkan'ın (2021) Facebook içerikleri üzerinden yaptığı bir başka analiz sonucunda ise yine kuşakların dijital medyaya yaklaşımlarının farklılık gösterdiğini ortaya koyulmaktadır. Baby Boomer ve X kuşaklarının daha çok bilgi paylaşımı ve nostaljik içeriklere yöneldiği; Y ve Z kuşaklarının ise görsel odaklı ve anlık içerikleri tercih ettiği gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak bütün bu bulgulara bakıldığında, farklı tarihsel olay ve koşullardan etkilenmiş olan X, Y ve Z kuşaklarının yaşantılarındaki çoğu alanda farklı algılara sahip olacakları düşünülmektedir (Yıldız ve Güleç, 2024). Bu kuşaklar arasında teknolojiden iletişime kadar hayatın çok çeşitli alanlarına dair sahip olunan farklı algılar, sosyal etkileşim biçimlerini de doğrudan etkilemektedir. Özellikle sosyal medya platformlarının kullanım düzeyi ve tercih edilen platformların farklılaşması bakımından kuşaklar arasında yok sayılamaz farklılıklar gözlenmektedir (Özkan, 2021). Bu durum, sadece bireyler arasındaki iletişimi değil, aynı zamanda profesyonel yaşantıda ve hatta eğitim kurumlarında bile kuşaklararası anlayış ve birlikte çalışma aşamalarını etkileyebilmektedir (Alptekin vd., 2021). Kuşaklararasıdaki bu bahsedilmekte olan algı farklılaşmaları sonucunda, iletişimde birtakım gerilimlere yol açıldığı anlamı çıkarılabilmektedir.

Kuşaklararası İletişim Kuramları

Kuşaklararası iletişimde, bahsedildiği gibi tarihin farklı dönemlerinde büyümüş bireylerin sosyal etkileşimde, nasıl bir araya geldikleri ve birbirlerinin davranışlarına bir olayı algılayışlarına, verdikleri tepki stilleri büyük bir öneme sahiptir. Birbirinden farklı yaş gruplarından bireylerin nasıl etkileşime girdiği ve bu etkileşimlerin dinamiklerinin temelini anlamak için bir dizi kuram geliştirilmiştir. Geliştirilen bu kuramlar kuşaklararası iletişimin özelliklerini, bu iletişimin neden farklı şekillerde gerçekleştiğini ve hangi faktörlerin bu etkileşimleri etkilediğini anlamaya yönelik derinlemesine analizler sunmaktadır. Ayrıca kuşaklararası iletişimdeki değişkenleri ve bu değişkenlerin iletişim üzerindeki etkilerini anlamada önemli bir araç olarak rol almaktadırlar (Kılıç, 2018; Lin, 2017).

Lin (2017) yapmış olduğu bir çalışmada, bu kuramların kuşaklar arası iletişimdeki farklı dinamikleri açıklamada nasıl kullanılabileceğini açıklamaktadır. Aynı şekilde Kılıç (2018), üniversite öğrencilerinin yaşlılarla kurdukları iletişimi incelediği çalışmada, kuşaklararası iletişimde önemli olan temel kuramlardan bahsetmektedir. Bu bağlamda, iletişimde adaptasyon teorisi (CAT), kuşaklar arası iletişim kuramı, bilişsel dissonans teorisi, sosyal kimlik kuramı ve yapısal iletişim kuramı gibi temel teoriler ve kuramlar, kuşaklar arası etkileşimleri anlamada kullanılabilir. Bu teori ve kuramlar, kuşaklar arasında gerçekleşen etkileşimleri anlamak için kullanılan önemli kaynaklar arasında yer alabilmektedir.

İlk olarak, *İletişimde Uyum Kuramı* (Communication Accommodation Theory - CAT), kuşaklar arası iletişimde bireylerin birbirlerinin iletişim tarzlarına uyum sağlama uğraşlarına cevaplar bulmaya çalışmaktadır ve bu alanda en bilinen kuramlardan biridir. Bu kuram, bireylerin benzer yönlerini veya farklı oldukları kısımlarının altını çizerek, karşılarındaki kişiye uygun bir dil ve tutum sergilemelerini önermektedir (Lin, 2017). Kılıç'a (2018) göre, bu kuram, özellikle yaşlı kuşaktaki bireyler ve genç kuşaktaki bireyler arasındaki iletişimde uyum sağlama veya karşılıklı bir anlayış ortamı oluşturmada etkili bir yaklaşım sunmaktadır. Altan ve Tarhan (2021), yaşam boyu öğrenme sürecinde bir kuşağın, diğer kuşağa beceri aktarırken iletişimde uyum sağlamanın önemli olduğunu belirtmektedir. Bu süreç, iletişimde adaptasyon teorisinin bir yansıması olarak kabul edilebilmektedir. Ayrıca Giles ve Ogay (2007), insanların başkalarının davranışlarına ayak uydurmak veya onlardan kendilerini farklılaştırmak için çeşitli dilsel ve davranışsal stratejiler

geliştirdiğini belirtmektedir. Aslında bu düşünce bahsedildiği gibi İletişim Uyum Kuramı temeline dayanmaktadır.

İletişimde Uyum Kuramı, toplumsal etkileşimde dil ve davranış uyumunun nasıl sağlandığını ve bireylerin gruplara nasıl uyum sağladığını, bireylerin bu uyum sağlama süreçlerini açıklamaktadır (Lin, 2017). Kuşaklar arası etkileşimde, gençler teknolojik iletişim ağlarını tercih ederken, yaşlı kuşak daha geleneksel yöntemleri tercih etmektedir. Bu farklılık sonucunda her iki kuşağın da birbirlerinin iletişim standartlarına uyum sağlama veya kendi standartlarını koruma yönünde yöntemler geliştirmesine sebebiyet vermektedir. Ayrıca, bu teoride vurgulanmakta olan bir diğer önemli değişken de bireylerin sahip oldukları grupsal kimlikleridir. Kuşaklar arasındaki hakimiyet süren kültürel ve toplumsal bağlam farklılıkları, toplumsal iletişimdeki çatışmalara ve kopukluklara yol açabilmektedir. Örnek vermek gerekirse genç kuşak yenilikçi bir dil kullanırken, yaşlı kuşak daha değişime kapalı bir tutuma sahip dil kullanıp onu benimseyebilmektedir. İletişimde Uyum Kuramı, kuşaklar arası iletişimde uyum sağlama ve farklı kuşakların var olan çeşitli stratejilerinin anlamlandırılmasında önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır (Giles ve Ogay, 2007). Onursoy'un (2019) çalışmasında, kuşaklararası mobil iletişimde yaşanan farklılıkların, bireylerin iletişim stratejilerini birbirlerine yaklaşmak ya da uzaklaşmak yönünde şekillendirdiği; bu durumun ise İletişim Uyum Kuramı'nın savunduğu temel ilkeleriyle örtüştüğü belirlenmektedir.

Bunun yanı sıra, *Sosyal Kimlik Kuramı* (Social Identity Theory), bireylerin kendilerini belirli sosyal gruplara ait hissetme ve bu kimliklerini savunma eğilimlerini açıklayan bir kuramdır, kuşaklar arası iletişimde grup kimliklerinin rolüne yönelik vurgu yapmaktadır (Lin, 2017). Kuşaklararası iletişim ve etkileşim sürecinde, bireyler kendi kuşaklarına bağlılık duygusu hissederek, diğer kuşaklarla olan iletişimlerinde bu kimliği ve grup bağlılığını ön plana çıkarabilmektedir. Bu durum, yaşlılarla gençler arasında bazen çatışmalara sebebiyet verebilmektedir çünkü her kuşak kendi sosyal kimliğine göre farklı algılara sahip olabilmektedir (Kılıç, 2018). Genç kuşaklar, bazen yaşlı kuşakları, geçmişe takılı kalmış ve modern çağın gereksinimlerine uyum sağlayamayan bireyler olarak görebilirken, yaşlı kuşaklar, gençlerin değerlerini ve tutumlarını yetersiz veya saygısız olarak algılayabilmektedirler (Lin, 2017).

Altan ve Tarhan (2021) hayat boyunca olan öğrenme süreci boyunca yapılan değer aktarımının sosyal kimlik kuramı bağlamında incelenebileceğini ortaya koymaktadır. Bu süreçte, bir kuşak,

diğer kuşağa hem kendi değerlerini hem de toplumsal kimliğini aktarıp onu göstermektedir. Sosyal kimlik kuramı, bireylerin kendilerini grup kimlikleriyle tanımladıkları ve bu kimliklerin grup içindeki ilişkiler ve grup dışındaki kişilerle iletişimde önemli bir yeri olduğu düşüncesini kabul görmektedir. Bu kuram, kuşaklar arası iletişimde de çok net şekilde uygulanabilir çünkü her kuşak, kendisini bir grup olarak tanımlamakta olup, bu grubun sahip olduğu kimliği, bireyler arası etkileşimlerinde kullanılmaktadır. Kuşaklar arasındaki iletişimde, bu kimlikler arası çatışmalar ya da uyumlar, bireylerin algılarını ve davranışlarını şekillendirmede büyük bir rol oynamaktadır (Tajfel ve Turner, 1986).

Ayrıca, *Bilişsel Dissonans Teorisi* (Cognitive Dissonance Theory), bireylerin inanışları ve davranışları arasındaki uyumsuzluklardan doğan huzursuzluk hissini açıklamak için kullanılabilmektedir (Kılıç, 2018). Kuşaklar arası var olan etkileşimde, bir birey kendisinden eski bir kuşağın değerleriyle sahip olduğu yeni kuşağın modern tutumları arasındaki ikilem farklarını algıladığında, bu disonans durumunu yaşayabilmektedir. Bu durum, özellikle dijital iletişimde ve sosyal medya kullanımında daha da hissedilir konuma sahip olabilmektedir. Bilişsel disonans, farklı yaş gruplarının birbirleriyle kurmaya çalıştıkları iletişimde yaşadıkları zorlukların temel nedenlerinden biri kabul edilebilmektedir (Lin, 2017). Bu teoriyi kullanarak, farklı yaş gruplarının birbirlerinin düşünce ve davranışlarını nasıl algıladığını ve bu algıların zamanla nasıl gelişebileceğini de irdeleyebilmek mümkündür (Kılıç, 2018). Altan ve Tarhan (2021), kuşaklar arasındaki değer aktarımının bilişsel disonans oluşturabileceği ve bu disonansın iletişimde engellere sebebiyet verebileceğini belirtmektedir.

Son olarak, *Yapısal İletişim Kuramı* (Structural Communication Theory), bireylerin yaşadıkları sosyal yapılar ve kurumlar aracılığıyla iletişim kurdukları görüşünü desteklemektedir (Kılıç, 2018). Bu kurama göre, kuşaklar arasındaki iletişim, yalnızca bireylerin kurmuş oldukları kişisel iletişimlerinden değil, aynı zamanda sahip oldukları daha geniş toplumsal yapılar ve kültürel değişkenlerden de etkilenmektedir. Bu kuram, kuşaklar arasındaki iletişimi sadece bireyler arasındaki bir etkileşim olarak görmektense, daha geniş bir sosyal yapı kapsamında ele almayı savunan bir duruş sergilemektedir (Lin, 2017). Ayrıca Kılıç (2018), bu kuramın, kuşaklar arasındaki iletişimde yapısal engelleri anlamak ve bu engelleri aşmak için kapsayıcı ve yönlendirici bir çerçeve sunduğunu belirtmektedir. Bu kuramsal çerçeve, kuşaklar arası iletişimin

dinamiklerini anlamada önemli bir yere sahiptir ve yaşlılarla gençler arasındaki etkileşimin nasıl yönetilebileceğini daha iyi anlamamıza imkân tanımaktadır.

Kuşaklararası İletişim Problemleri ve Çözüm Önerileri

Küresel ölçekte iş yaşamı, eğitim ortamları ve günlük sosyal etkileşimler giderek farklı kuşakların bir arada bulunduğu dinamik yapılar hâline gelmektedir. Farklı kuşakların bir arada bulunması sonucu toplumda oluşmuş olan bu çeşitlilik hali, özellikle değer yargıları, iletişim tarzları ve teknoloji kullanımındaki farklılıklar nedeniyle kuşaklar arasında iletişimde anlaşmazlıklara, hatta çeşitli boyutlarda gerilimlere sebebiyet vermektedir (Urlick vd., 2017).

Kuşaklararası iletişimin etkili ve sağlıklı ilerlemesine engel olan nedenlere bakıldığında bu nedenlerin arasında görülen en önemli hususlardan biri, toplumdaki bireylerin birbirlerine karşı sahip oldukları önyargı tutumu gelmektedir. Genç bireylerin yaşlılarla kurduğu iletişimde önyargı tutumları, sabırsızlık ve empati eksikliği gibi etmenlerin, iletişim süreçlerini olumsuz yönde etkilenmekte olduğu tespit edilmektedir (Kılıç, 2018). Gençlerin kendilerinden önceki kuşaklara karşı olan önyargılı tutumlarının aslında iletişimlerdeki yaşanan çatışmanın temel çıkış noktası olduğu tespit edilmiştir çünkü bu durum kuşaklararası çatışmaların temelini oluşturan anlayış eksikliğine işaret etmektedir ve öncelikle bu önyargı tutumlarının çözülme kavuşturulması gerektiği düşünülmektedir (Ulus, 2020). Gerek genç kuşak bireylerinin gerekse önceki kuşakların birbirlerine karşı olan bu önyargı tutumları sonucunda, kuşaklar arası iletişimde ciddi kopukluklar meydana gelmektedir ve bu kopukluklar sonucu bahsedildiği gibi iletişimde kuşaklararası mesafelerin oluşmasına sebep olduğu gözlemlenmektedir (Dsouza, Chakraborty, & Kamath, 2023).

Teknolojinin gelişmesiyle ile görülen dijitalleşme sonucunda değişen iletişim biçimleri, kuşaklararası çatışmanın bir diğer önemli kaynaklarından biri haline gelmektedir. Bilhassa genç kuşaklar sosyal medya aracılığıyla sürekli bağlantıda kalma ihtiyacı hissetmekte olup, sosyal gelişmeleri kaçırma korkusu yaşamaktadır (Teke ve Yılmaz, 2021). Teke ve Yılmaz'ın (2021) lisans öğrencileri üzerinde yürüttüğü bir araştırma ile genç kuşaklarda sosyal gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerinin yüksek olduğu ve bu durumun sosyal medya kullanımıyla doğrudan ilişkili olduğu saptanmıştır.

Dsouza ve diğerkleri (2023), kuşaklararası etkili iletişimin yaşlı bireylerin ruhsal sağlıklarının iyi oluş hallerini desteklediğini, iletişimde yaşanabilecek herhangi bir çatışma durumunda ise yine bu bireylerin yalnızlık duygusunun ve yaşam kalitesinin üzerinde negatif etkisi olabilecek şekilde onların ruhsal ve bedensel olarak etkilenmesine sebebiyet verebileceğini belirtmektedir. Bu bulgu ile nesiller arası olumlu ilişkilerin sadece çatışmaları azaltmakla kalmayıp, toplumdaki bireylerin refahına da büyük oranda katkı sağladığı tespit edilebilmektedir. Sonuç olarak, yaşlı kuşakların sosyal ilişkileri daha geleneksel olup yüz yüze ve alışagelmış biçimde sürdürme isteği ile genç kuşakların anlık ve yenilikçi bağlantıya bağlı sosyal ilişkileri arasında uyumsuzluklar ortaya çıkabilmektedir. Bu yaşanan uyumsuzluk ise karşılıklı anlayış eksikliğine sebebiyet vermekle beraber eleştirel yargılarla birleştiği takdirde kuşaklararası çatışmayı artırıcı olmakta ve bu çatışmaya zemin hazırlar hale gelmektedir (Teke ve Yılmaz, 2021).

Gençlerin kendinden önceki kuşakları anlaması “yaş almanın, yaşlanmanın ve yaşlılığın” ne anlama geldiği konusunda farkındalığa sahip olması çözüm önerilerinin arasında birincil sırada sayılmaktadır (Ulus, 2020). Yaşlı bireylerin gelişen teknolojik gelişmeleri takip edip, teknolojiyle etkileşimde bulunmaları da yine onları sadece kişisel olarak etkilememektedir, bunun yanı sıra kendilerinden genç kuşaklarla olan iletişimlerinde de olumlu bir güce sahip olabilmektedir (Özsungur, 2020). Böylece aslında hem genç kuşakların hem de toplumdaki yaşlı kuşakların bireylerinin birbirlerinin algılayış biçimlerini kabullenmesi ve çatışmanın varlığını fark ediyor olması atılabilecek ilk adım yani çözüm önerisi olarak kabul edilmektedir.

Genç ve yaşlı kuşaklar arasındaki farklı değerler ve beklentiler, başta iş yerlerinde ve eğitim kurumlarında olmak üzere hayatın çeşitli alanlarında da varlığını hissettirmekte ve bu alanları da etkilemektedir. Bu bağlamdan bakıldığında ise çözüm odaklı eğitim programları düzenlenebilir, bu programlarda, her kuşağın iş yapma tarzları, iletişim becerileri ve liderlik anlayışları üzerine çalışılabilir, böylece kuşaklar arası uyum artırılabilir (Düzgün, 2022). Ayrıca kuşaklar arası medya kullanım farklılıklarının, özellikle sosyal medya üzerinden gerçekleşen iletişimde zorluklara yol açtığını belirtmektedir. Baby Boomer gibi dijital dünyadan uzak kalan kuşaktaki bireylerin sosyal medyayı temkinli kullanması, Z kuşağının ise aktif ve hızlı etkileşimlerde bulunması, iletişimdiki uçurumları derinleştirebilmektedir. Bu durumu yönetmek için ise kuşaklar arası etkileşim stratejilerinin güçlendirilmesi gerektiği önerilmektedir (Özdemir, 2021).

Tartışma

Kuşaklararası iletişim, bahsedildiği gibi bireylerin ait oldukları kuşakların değerleri, tutumları ve yaşam biçimlerinden etkilenecek şekilde şekillenen sürekli ve dinamik bir süreçtir. Bu bağlamda yapılan araştırmalar, kuşaklar arası farklılıkların iletişim biçimlerinde çatışmalara yol açabildiğini, ancak bu farklılıkların doğru stratejilerle yönetilebildiğini ortaya koymaktadır. Bu bölümde, kuşaklararası iletişimle ilgili yapılan araştırmaların bulgularına yer verilerek konunun farklı yönleri ele alınacaktır.

Ulus (2020), gençlerin yaşlılara yönelik eleştirel tutumlarını kuşaklararası çatışma kapsamında bir grup lise mezunu üniversite öğrencileri ile incelemiştir. Yapılmış olan bu çalışmanın bulgularıyla beraber görülmektedir ki genç ve yaşlı kuşaklar arasındaki iletişimde yaşanmakta olan kopukluk ve oluşan mesafe büyük ciddiyete sahiptir ve toplumda var olan kuşaklararası çatışma konusu mutlaka çözüme kavuşturulması gereken önemli bir mesele olduğu ifade edilmektedir.

Yıldız ve Güleç (2024), yapmış oldukları bir araştırma ile X, Y ve Z kuşaklarının mutluluk algılarını metaforlar üzerinden karşılaştırmışlardır. Araştırmalarının bulgularına bakıldığında, X ve Y kuşakları arasındaki farkların çoğunlukla geleneksel değerlerle bireysel özgürlük faktörlerinden kaynaklandığı saptanmıştır. Y kuşağının daha özgürlüğüne düşkün ve deneyime dayalı mutluluk tanımına sahipken, X kuşağını aile odaklı tutuma sahip olabilmektedir. Bu iki kuşaktan tamamen farklı olarak Z kuşağı ise, mutluluğu daha çok teknolojik gelişmelerin getirmiş olduğu, sosyal medya etkileşimleri ve anlık deneyimlerle bağdaştırmaktadır. Öte yandan X ve Y kuşağı için mutluluk anlık değil, daha derin ve uzun vadeli bir süreçtir. Bu bulgular, kuşaklar arasındaki iletişim tarzlarının farklılaştığını ve her kuşağın sahip olduğu mutluluk anlayışlarını ifade etmek için farklı metaforlar kullandığını ortaya çıkarmaktadır.

Bunlara ek olarak Karanfiloğlu ve diğerleri (2022), yapmış oldukları nitel çalışma ile kuşaklar arasında reklam algısına dair önemli farklar olduğunu belirtmiştir. Araştırmaları sonucunda ortaya çıkan bulgular ile kuşaklararası iletişim kapsamında, her kuşağın teknolojik gelişmelere ve dijital reklamlara farklı tepkiler verdiğini göstermektedir. X kuşağı daha geleneksel yöntemlere bağlı kalırken, Y kuşağı hem analog hem de dijital dünyaya uyum sağlamaya çalışmaktadır. Z kuşağı ise kendisinden önceki iki kuşaktan çok daha farklı olarak dijital dünyada doğup büyüdüğü için teknolojik yeniliklere daha açıktır. Reklamlara yönelik algıların kuşaklararası çok farklı olması sonucu reklam stratejilerinin kuşakların özelliklerine göre şekillendirilmesi gerekliliği ortaya net

şekilde koyulmaktadır. Bilhassa başta dijital platformlarda reklam tasarımı ve sunumu olmak üzere, her kuşağın beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olarak reklam planlamaları yapılmaktadır.

Kuşaklararası sosyal medya kullanımını inceleyen Deniz ve Tutgun-Ünal'ın (2019) çalışmasında ise farklı kuşakların sosyal medya kullanım düzeylerinin anlamlı biçimde ayrıştığı tespit edilmektedir. Yapılan çalışmada geliştirilen ölçek aracılığıyla yapılan analizlerde, Y kuşağının sosyal medya kullanımında en yüksek süreklilik ve yetkinlik puanlarına sahip olduğu tespit edilmiş olup, bunu sırasıyla X ve Z kuşaklarının takip ettiği saptanmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, Z kuşağının beklenenden daha düşük kullanım puanları alması ve X kuşağının Baby Boomer kuşağına göre sosyal medyada daha aktif olduğunun tespit edilmiş olması yönüyle dikkat çekmektedir (Deniz vd., 2019).

Özer, Çelik ve Özatlı'nın (2021) Balıkesir ilinde gerçekleştirdiği bir başka araştırmada, X, Y ve Z kuşaklarının medya okuryazarlık seviyeleri çeşitli demografik değişkenler bakımından karşılaştırılmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgularına göre, Z kuşağı medya içeriklerini analiz etme, yorumlama ve sorgulama konularında Y ve X kuşaklarına oranla daha yüksek bir seviyede medya okuryazarlık becerisine sahiptir. Özellikle genç bireylerin teknolojik gelişmelere ve gelişen teknolojiye yaşamlarının erken yaşlarında maruz kalmaları, bu kuşağın dijital içeriği daha yetkin ve aynı zamanda da eleştirel şekilde kullanmasına imkân sağlamaktadır. Bu bulguların yanı sıra Özkan'ın (2021) yaptığı içerik analizi çalışmasında da kuşaklararası medya kullanım alışkanlıklarının, toplumsal değerlerle ve bireylerin bireysel olarak dijital kimlik oluşturma süreçleriyle yakından bağlantılı olduğunu saptanmıştır. Bu bulgular, dijital çağda kuşaklar arası medya kullanım alışkanlıklarının ve dijital yetkinliklerinin net bir biçimde farklılaştığını ortaya çıkarmaktadır (Özer vd., 2021; Özkan, 2021).

Son olarak Akgül (2022), X, Y ve Z kuşaklarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını incelediği çalışmasında ise her kuşağın toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki görüşlerinde belirgin farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. Y kuşağı, Z kuşağına oranla daha geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine sahipken, X kuşağı ise daha dengeli bir tutum göstermektedir. Bu araştırmanın bulgularından yola çıkılarak, kuşakların toplumsal cinsiyet eşitliğine dair tutumlarının yaşa, kültürel etkiler ve bireysel deneyimlere bağlı olarak çeşitlendiği söylenebilmektedir.

Literatür incelendiğinde, kuşaklararası iletişimin hem bireysel hem de örgütsel bağlamda önemli etkiler yarattığı görülmektedir. Bu araştırmalar ışığında, kuşaklar arasında iletişim sorunlarının yaşanabildiğini ancak doğru yöntemlerle bu sorunların aşılabileceği ön görülmektedir. Karşılıklı anlayış, empati ve açık iletişim bu çözüm sürecinde önemli bir yere sahiptir. Genel olarak, kuşaklararası iletişimin geliştirilmesi için hem bireysel hem de kurumsal düzeyde farkındalık oluşturulması gerektiği söylenebilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Iqbal (2024), birden fazla kuşak arasındaki etkili iş birliğinin, farklı kuşakların çeşitli değer ve çalışma tarzları arasında bağlantılar kurularak sağlanabileceğini öne sürmektedir ve bu iş birliğinin sağlanabilmesi için farklı kuşaklar arasındaki anlayışı geliştirecek stratejiler uygulaması gerektiğini belirtmektedir. Bu durumun, doğru stratejilerle ve yönetim müdahaleleriyle önlenilebileceğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Urick ve diğerleri (2017), kuşaklararası çatışmaların etkin bir şekilde yönetilebilmesi için bireylerin benimsediği stratejileri başarı, imaj ve ego odaklı olmak üzere üç başlık altında sınıflandırmaktadır.

Başarı odaklı stratejiler, bireylerin iş performanslarını artırarak veya iletişim tarzlarını uyarlayarak kuşak farklarından kaynaklanan gerilimleri azaltma çabasını içermektedir. İmaj odaklı stratejiler ise bireylerin, diğer kuşakların kendileri hakkında olumlu bir izlenim edinmesini sağlamak amacıyla görünürlüklerini artırma veya bilgi paylaşımını stratejik şekilde düzenleme davranışlarını kapsamaktadır. Son olarak, ego odaklı stratejiler, çatışmalardan kaçınmak ya da benlik bütünlüğünü korumak amacıyla bireylerin geri çekilme, savunmacı davranma veya çatışma ortamından uzaklaşma eğilimlerini ifade etmektedir (Urick vd., 2017). Psikolojik destek ve danışmanlık alanında ve eğitim sektöründe de farklı kuşakların sahip olduğu mutluluk algılarına odaklanılarak iletişimde ayrıca etkili stratejiler yapılabilmektedir (Yıldız & Güleç, 2024). Bu stratejiler, kuşaklar arası farklılıkların daha sağlıklı biçimde yönetilebilmesi ve iş birliğinin artırılması açısından önemli ipuçları sunmaktadır.

Özsungur (2020) tarafından yapılan literatür taraması çalışmasında ise yaşlı bireylerin gelişen teknolojiyi kullanımlarının kuşaklararası iletişimi geliştirdiği, kendilerinden önceki kuşaklarla olan iletişimsel etkileşimi pozitif yönde etkilediğini ortaya çıkartmaktadır. Bu araştırmadan yola

çıkılarak kuşaklararası etkileşimde çatışmaların önlenmesinde yaşlılara yönelik teknoloji eğitimi ve destek programlarının geliştirilmesi büyük önem arz etmekte ve önerilmektedir. Farklı kuşakların sahip olduğu farklı görüşlere karşı sahip olmaları gereken empatiyi sağlamlaştıracak çalışmalara odaklanılmaktadır. Bu hususta ise özellikle Z kuşağı ile öncesindeki X ve Y kuşakları arasında ortak bir anlayış oluşturulmalıdır, çünkü bahsedildiği üzere Z kuşağı dijital dünyanın etkisinden etkilenmiş olup, kendisinden önceki iki kuşaktan birçok yönüyle farklılaşmaktadır. Örneğin, Z kuşağının kişilik özellikleri ile günümüzde toplumun liderlik tarzı beklentileri arasındaki ilişkiyi göz önünde bulunduracak olursak, liderlik geliştirme programlarının, Z kuşağının kişilik özelliklerine uygun şekilde özelleştirilmesi gerektiği önerilebilmektedir (Düzgün, 2022). Bu, gelecekteki liderlerin Z kuşağının ihtiyaçlarına daha etkin bir şekilde cevap verebilmeleri için önemlidir ve bu sayede toplumdaki Z kuşağının öncesindeki kuşaklarda var olan bireylerle arasındaki uyumu sağlanabilmektedir.

Karanfiloğlu ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmalar ile görüldüğü üzere ise gelecekte yapılacak olan reklam planlamalarında da dönemin kuşağının algısına, beklentisine ve taleplerine yönelik stratejiler yapılmalı ve tasarlanmalıdır. Çünkü gelişen ve değişen her bir kuşak ile reklam stratejilerinin de güncel kalması önem arz etmektedir. Ayrıca, Özer, Çelik ve Özatlı (2021) tarafından yapılan bir başka araştırma ile dijital çağda kuşaklar arası medya okuryazarlık farklarının giderek belirginleştiği saptanmıştır. Bu bulgular ışığında, medya okuryazarlığı eğitimlerinin daha kapsamlı ve kuşaklara özel stratejilerle tasarlanması gerektiği söylenebilmektedir. Gelecekte, farklı kuşaklar arasındaki dijital uçurumun kapanması için daha fazla dijital okuryazarlık programına ihtiyaç duyulacaktır. Özdemir (2021), bu farkları ortadan kaldırmak adına kuşaklar arasında daha fazla iş birliği ve teknolojiye dayalı iletişim stratejilerinin geliştirilmesi gerektiğini öne sürmektedir.

Kuşaklararası iletişim, toplumsal yapının değişen dinamikleri içinde giderek daha fazla önem kazanan bir konu olmaktadır. Farklı kuşakların değer yargıları, iletişim tarzları ve beklentileri zaman zaman çatışmalara yol açıyor olsa da bu durum aynı zamanda karşılıklı öğrenme ve gelişim için toplumdaki bireylere imkân da sağlamaktadır. Literatürdeki çalışmalar, kuşak farklarının önyargılardan uzak şekilde anlayışla karşılanması, açık iletişim ortamlarının oluşturulması ve bireylerin empati gibi bazı becerilerinin geliştirilmesiyle bu sürecin daha sağlıklı yönetilebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla kuşaklararası iletişimin güçlendirilmesi, bireyler

arası ilişkiler kadar iş hayatı, eğitim ve aile gibi toplumsal alanlarda da pozitif etkiler oluşturacaktır.

Kaynakça

1. Ulus, T. (2020). Kuşaklararası çatışma bağlamında gençlerin yaşlılara eleştirel bakışı: Bir örneklem, sorunlar ve çözüm önerileri. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1107–1134.
2. Özsungur, F. (2020). The importance of use of technology by elderly in terms of intergenerational communication and social impact. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(47), 1–16. ISSN: 2148-9424.
3. Yıldız, H., & Güleç, S. (2024). Mutluluk metaforları: X, Y ve Z kuşaklararası karşılaştırma çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 644-660.
4. Karanfiloğlu, M., Sağlam, M., & Topsümer, F. (2022). Reklamlara yönelik algı ve kuşaklar: X, Y ve Z kuşaklararası karşılaştırması [Advertisement perception and generations: Comparison between X, Y, and Z generations]. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 58, 40–65.
5. Urlick, M. J., Hollensbe, E. C., Masterson, S. S., & Lyons, S. T. (2017). Understanding and managing intergenerational conflict: An examination of influences and strategies. *Work, Aging and Retirement*, 3(2), 166–185.
6. Ayhan, D. (2024). Gençlerin akraba algısı ve ilişkilerini anlamak: Zorunlu bir bağ mı? Toplumsal bağ mı? *İçtimaiyat: Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2).
7. Dsouza, J. M., Chakraborty, A., & Kamath, N. (2023). Intergenerational communication and elderly well-being. *Clinical Epidemiology and Global Health*, 20, 101251.
8. Giles, H., & Ogay, T. (2007). Communication Accommodation Theory. In B. B. Whaley & W. Samter (Eds.), *Explaining communication: Contemporary theories and exemplars* (pp. 293-310). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
9. Teke, D., & Yılmaz, T. (2021). Sosyal ortamlardaki gelişmeleri kaçırma korkusu (FoMO) ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi: Lisans öğrencileri üzerine bir alan araştırması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 167–192.

10. Onursoy, S. (2019). Mobil iletişim çağında kuşaklararası koordinasyon biçimleri. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 353–372.
11. Deniz, L., & Tutgun-Ünal, A. (2018). Sosyal medya çağında kuşakların sosyal medya kullanımı ve değerlerine yönelik bir dizi ölçek geliştirme çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 763–788.
12. Kılıç, N. P. (2018). Kuşaklararası iletişim: Üniversite öğrencilerinin yaşlılarla iletişim biçimleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 994–1003.
13. Özkan, S. (2021). Dijital dönüşüm ekseninde kuşaklar arası sosyal medya kullanım pratiklerinin incelenmesi: Facebook örneğinde içerik analizi. *Yeni Medya*, 10, 30–50.
14. Iqbal, A. (2024). Understanding intergenerational collaboration: Exploring challenges and collaboration strategies in the multigenerational workforce. *Journal of Economics, Business and Organization Research*, 6(1), 15-43.
15. Özdemir, Ş. (2021). Sosyal medya çağında kuşakların medya kullanım alışkanlıklarının incelenmesi. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 20, 1-23.
16. Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. In S. Worchel & W. G. Austin (Eds.), *Psychology of Intergroup Relations* (pp. 7-24). Chicago: Nelson-Hall.
17. Alptekin, G., Türkmen, D., & Arslantaş, H. A. (2021). Social media usage levels and preferences of the Baby Boomers, Gen X, Gen Y, Gen Z. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 51, 253–278.
18. Özer, N., Çelik, S., & Özathı, N. S. (2021). Dijital çağda X, Y, Z kuşaklarının medya okuryazarlık düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 217–232.
19. Düzgün, A. (2022). Z kuşağının kişilik özellikleri ile liderlik tarzı beklentisi arasındaki ilişki. *Erciyes Akademi*, 36(1), 408-431.
20. Akgül, H. (2022). X, Y ve Z kuşağı bireylerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *International Journal of Educational Spectrum*, 4(1), 31-42.
21. Lin, M.-C. (2017). Intergenerational communication. In M. Allen (Ed.), *The SAGE encyclopedia of communication research methods* (pp. 762-766). SAGE Publications.
22. Altan, S., & Tarhan, S. (2021). Büyükkanneden toruna: Yaşamboyu öğrenme sürecinde değer ve beceri aktarımı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 26-42.